

13 januari 2019 1e zondag na Epifanie, Maranathakerk Den Haag

Jesaja 40:1-11 Lucas 3:15-18, 21-22

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
de franse zangeres Juliette Gréco was een meester in het zingen van liederen van Jacques Brel. Ze was nauw met de uitvoering van zijn chansons verbonden. Haar begeleider op de accordeon, was daarvoor de vaste begeleider van Jacques Brel zelf geweest. Dichterbij dan zo kun je haast niet zijn bij deze grootmeester van het intense lied.

Er was één lied dat ze echter niet graag van hem zong. Het waren die woorden: laat me zijn de schaduw van jouw schaduw, de schaduw van jouw hond, laat me niet alleen, ne me quitte pas.

En dit is wat Johannes de Doper zegt: ik ben nog niet waard de riem van zijn sandalen los te maken. Dat wil zeggen: Ik ben het niet waard zelfs maar zijn slaaf te zijn.

Daarmee vergeleken zet de verloren zoon nog hoog in, wanneer hij op de weg terug naar zijn vader de woorden repeteert die hij zal zeggen: Vader, ik ben het niet waard uw zoon te heten, laat mij zijn als een van uw dagloners.

Johannes de Doper spaart zichzelf niet, maar evenmin zijn toehoorders. De menigten, die toestromen om zich door hem te laten aanspreken met: addergebroed, tuig.

Wat is dit toch, deze massale komst naar: de volle laag. Waarom moet alles naar beneden gedrukt, geen kop meer zichtbaar boven het maaiveld. Waarom: denk niet dat je wat bent, zorg eerst maar dat je wat goeds doet.

De toespraken van Johannes zijn, zoals alle evangelisten melden, hard geweest. Kijk alleen maar naar het woordje 'vuur'. In het hele evangelie van Lukas komt het zeven keer voor, daarvan komt het drie maal alleen al uit de mond van Johannes. Het moet een van zijn lievelingswoorden zijn geweest. Afbranden dat kwaad.

Wat drijft mensen om massaal naar dit soort preken te gaan luisteren?

Ik kan er geen andere verklaring voor geven dan dat het voorzag in een grote behoefte, voldeed aan een intens verlangen. Johannes bewoog zich in een stroom die er al was, vóór hem. Sinds de profeten in Israel hebben gesproken, is er die stroom, dat verlangen naar een reiniging van het volk, naar zuiverheid, naar het doen van Gods wil: eerlijkheid en recht. De profeten zeiden: met wagens en paarden kun je het nooit redden van de grootmachten, maar wél als je rein bent van hart en rein in je daden. Met díe reinheid maak je ruimte voor de komst en de kracht van de Heer. Tegen Hem, zijn komst, is, op

de lange duur, geen grootmacht bestand. Vandaar het belang in Jesaja, van die voorbereiding. Effen de wegen van je hart, ruim dat rotspuin op dat zich bevindt tussen jou en de Heer, maak schoon schip in je daden, dan maak je ruimte voor Hem die komt. Gespannen verwachting, is hij het die komt? De tijd van Johannes was als leven in een hogedrukpan, de lont lag altijd in het kruitvat. Stromingen en leringen zochten naar reiniging, voor de komst van de Messias, voor een andere, nieuwe heerschappij. Een wirwar van elkaar kruisende, bestrijdende en beïnvloedende stromingen, bewegingen, leraren.

Johannes was er een van velen, maar hij was een grote.

Er moet een reden zijn geweest voor Jezus om te komen uit Galilea, naar Judea, naar de plek waar Johannes doopte, met water. Die stroom, dat verlangen naar reiniging, zal ook hem hebben gedreven. De faam van Johannes, het zal hem niet zijn ontgaan. Op de dag dat Jezus naar het water kwam, was Johannes een hele grote, en van Jezus had nog niemand gehoord.

Johannes gebruikt geen zachte woorden, dus ook het woord Evangelie, de blijde boodschap omdat die ander komt, klinkt bij hem met grote kracht. Bij hem gaat het over heerschappij, radicale reiniging, het wegvagen van alles dat niet deugt.

Niemand kan kijken in het brein van Johannes, of terugluisteren in de geschiedenis, hoe hij het echt heeft gezegd en bedoeld. En laten we ook niet te veel tijd nemen voor wat er aan oordeelsprediking in twintig eeuwen daarna heeft geklonken, aan terneerdrukking, het eronder houden van mensen, dat mede daaruit is geworden.

Want het Evangelie, de blijde boodschap van de komst van die ander, valt niet samen met: hard werken en niet opvallen, gewoon doorgaan en je best doen, vooral nooit denken dat je wat bent, en vooral niet stilstaan bij datgene wat jou misschien al een leven lang van binnen benauwt.

Want die wan in zijn hand, bij Johannes is het beeld hard, het vuur valt het meeste op, maar als beeld is het niet hard, het is luchtig en vol vrijheid, de wan, we kennen het misschien nog uit de oude landbouw, het is een soort vork waarmee je het gedorste graan hoog in de lucht gooit, en de wind waait er doorheen, wijduit, en het kaf verstuift, wat blijft is het koren, puur, vol inhoud, krachtig, de overvloed van de oogst. Met blijdschap wordt het verzameld, het vuur is voor het kaf.

Maar ooit hoorde het bijeen, het koren en het kaf, één geheel, dat laat zich maar moeilijk scheiden. Dat is het verdriet van de wereld. Maar het kan wel, dat is de hoop

die we koesteren, dat het beter kan worden, in ons, en om ons, in de verandering van hoe we zijn, en wat we doen. Dat is onze hoop, dat het kaf loslaat en verwaait, in de wind, beeld van Gods Heilige Geest.

Zien we hoe gaande weg, van Johannes naar Jezus, het beeld verschuift van de hele mens die zou kunnen vergaan, naar wat er in een ieder van ons kan gebeuren: dat er ruimte komt voor dat wat is: niet-ik, naar dat wat onnoembaar is, maar wel gegeven wordt, gave van de geest van God, Heilige Geest. Zien we hoe de aandacht verschuift van de buitenkant, de daden, naar de binnenkant, het hart. Zien we hoe het Evangelie zich hier openvouwt en er ruimte komt voor troost, zachtheid, herderschap.

Op de dag dat Jezus kwam om gedoopt te worden had niemand in Judea nog van hem gehoord. Maar hij was er, en uit de hand van Johannes ontving hij meer dan wat Johannes te geven had.

De hemel wordt niet vaak geopend in de vertellingen van de Bijbel, en zo ook niet in het Evangelie van Lukas. Maar als het bij Lukas gebeurt heeft het met de Heilige Geest te maken. Met God die komt om woning te maken in mensen van zijn welbehagen. En ook dat woord wordt weinig gebruikt in het Evangelie. Het klonk in de Kerstnacht, en het klinkt hier, in wat we evenzeer het Kerstfeest van de kerk mogen noemen, Epifanie: de verschijning van Jezus onder ons mensen.

Welbehagen. Jij bent mijn zoon, mijn mensenzoon, in jou heb ik mijn welbehagen. Anders gezegd: ik ben ontzettend blij met jou.

Ruimte maken voor zijn komst, voor wat Hij te geven heeft, voor dat wat niet is: 'ik'. Nooit heeft dat bedoeld op vernietiging van mensen. Maar wel heeft het de groten op hun plaats gezet. Johannes heeft daarvan geweten. Hij sprak ons aan op onze daden, en geen woord hoeft daarvan worden afgedaan. En hij sprak van Hem na hem kwam, die de weg weet in ons binnenste, die daar ruimte maakt, voor wat gegeven wil zijn, de blijdschap van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen

Den Haag, 13 jan 2019, Erika van Gernerden